Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

19. november 2020*

Eelotsusetaotlus – Liidu kodakondsus – ELTL artikkel 21 – Õigus vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil – Alaealise rahvusvahelise röövi puhul ette nähtud spetsiifiline kriminaalkaristus – Piirang – Põhjendatus – Lapse kaitse – Proportsionaalsus

Kohtuasjas C-454/19,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Amtsgericht Heilbronni (Heilbronni esimese astme kohus, Saksamaa) 11. juuni 2019. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 14. juunil 2019, kriminaalmenetluses järgmise isiku suhtes

ZW,

menetluses osales:

Staatsanwaltschaft Heilbronn,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja president M. Vilaras, kohtunikud N. Piçarra, D. Šváby, S. Rodin ja K. Jürimäe (ettekandja),

kohtujurist: G. Hogan,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– ZW, esindaja: *Rechtsanwalt* M. Ehninger,

– Saksamaa valitsus, esindajad: J. Möller, M. Hellmann, U. Bartl ja D. Klebs,

– Euroopa Komisjon, esindajad: E. Montaguti ja M. Wilderspin,

olles 4. juuni 2020. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: saksa.

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab seda, kuidas tõlgendada ELTL artiklit 21 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ (ELT 2004, L 158, lk 77; ELT eriväljaanne 05/05, lk 46).

2 Taotlus on esitatud ZW suhtes seoses alaealise hõivamisega algatatud kriminaalmenetluses.

Õiguslik raamistik

1980. aasta Haagi konventsioon

3 25. oktoobril 1980 Haagis sõlmitud lapseröövi suhtes tsiviilõiguse kohaldamise rahvusvahelise konventsiooni (edaspidi „1980. aasta Haagi konventsioon“) eesmärk on selle artikli 1 punkti a kohaselt eelkõige „tagada osalisriiki õigusvastaselt viidud või osalisriigis kinni hoitava lapse viivitamatu tagasitoomine“.

4 Selle konventsiooni artiklites 12 ja 13 on ette nähtud lapse õigusvastase äraviimise või kinnipidamise korral kohaldatavad juhised, mille eesmärk on tagada lapse viivitamatu tagasipöördumine.

5 1980. aasta Haagi konventsioon jõustus 1. detsembril 1983. Kõik Euroopa Liidu liikmesriigid on selle konventsiooni osalised.

Liidu õigus

6 Nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000 (ELT 2003, L 338, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 243), põhjendustes 2, 17 ja 21 on märgitud:

„(2) Tamperes kokku tulnud Euroopa Ülemkogu kinnitas, et kohtuotsuste vastastikuse tunnustamise põhimõte on tõelise õigusruumi loomise nurgakivi, ja tõi prioriteedina esile suhtlusõigust.

[…]

(17) Lapse ebaseadusliku äraviimise või kinnipidamise korral tuleks viivitamatult saavutada lapse tagastamine ja sel eesmärgil kohaldatakse jätkuvalt […] 1980. aasta Haagi konventsiooni, mida täiendavad käesoleva määruse sätted, eriti artikkel 11. Kohtud liikmesriigis, kuhu laps on ebaseaduslikult ära viidud või kus teda ebaseaduslikult kinni peetakse, peaksid saama konkreetsetel nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel tema tagastamist vastustada. Sellise otsuse võiks asendada selle liikmesriigi kohtu hilisema otsusega, kus oli lapse alaline elukoht enne tema ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist. Kui see otsus sisaldab lapse tagasitoomist, peaks tagasitoomine toimuma, ilma et liikmesriigis, kuhu laps on ära viidud või kus teda kinni peetakse, oleks otsuse tunnustamiseks ja täitmisele pööramiseks vaja erimenetlust.

[…]

(21) Liikmesriigis tehtud kohtuotsuste tunnustamine ja täitmisele pööramine peaks põhinema vastastikuse usalduse põhimõttel ja mittetunnustamise põhjusi peaks olema võimalikult vähe.“

Saksa õigus

7 Karistusseadustiku (Strafgesetzbuch) §-s 25 „Süüteo täideviija kindlakstegemine“ on sätestatud:

„(1) Süüteo täideviijana karistatakse isikut, kes paneb süüteo toime ise või teist isikut ära kasutades.

(2) Kui mitu isikut panevad süüteo toime ühiselt, karistatakse iga isikut teo täideviijana (kaastäideviijad).“

8 Sama seadustiku § 235 „Alaealise hõivamine“ lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„(1) Isikut, kes

1. on vägivallaga, tõsise kahjuga ähvardades või kavalusega noorema kui 18-aastase isiku või

2. lapse, ilma et ta oleks selle lapse sugulane,

ära viinud tema vanemate, ühe vanema, eestkostja või erieestkostja juurest või ei luba last nende juurde, karistatakse kuni viieaastase vangistusega või rahalise karistusega.

(2) Sama karistus määratakse isikule, kes

1. viib lapse ära tema vanematelt, ühelt vanemalt, eestkostjalt või erieestkostjalt, et ta välisriiki viia, või

2. ei luba last nimetatud isikute juurde pärast lapse välisriiki viimist või pärast seda, kui laps on nimetatud riiki siirdunud.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

9 Rumeenia kodanik ZW on Rumeenias sündinud alaealise lapse AW ema. ZW ei ela koos lapse isaga, kes on Rumeenias elav selle liikmesriigi kodanik. Rumeenia õiguse kohaselt on mõlemal vanemal lapse suhtes ühine hooldusõigus.

10 ZW asus 2009. aastal elama Saksamaale. Laps ühines temaga hiljem.

11 Märtsis 2013 paigutati laps käitumisprobleemide tõttu vanemate nõusolekul noorte hoolekandeasutusse.

12 Amtsgericht Heilbronni (Heilbronni esimese astme kohus, Saksamaa) 14. novembri 2014. aasta määrusega võeti lapse vanematelt muu hulgas õigus määrata lapse elukoht ja anti see õigus eestkostjale, kes oli seoses hooldusõiguse osalise äravõtmisega määratud erieestkostjaks (*Ergänzungspflegeschaft*). Pärast seda, kui viibimine erinevates hoolekandeasutustes ebaõnnestus, naasis laps erieestkostja nõusolekul ZW juurde.

13 Jugendamt Heilbronn (Heilbronni linna noorsooamet, Saksamaa) taotles 3. augusti 2017. aasta kirjas hooldusõiguse tagasiandmist ZW-le. Ebaselgetel asjaoludel ei ole seda seni tehtud.

14 2017. aasta detsembri alguses viis isa lapse Rumeeniasse, kus mõlemad siiani elavad. ZW andis sellele äraviimisele oma nõusoleku, kuid ei ole tuvastatud, kas see nõusolek käis ainult ühe külastuse kohta 2017. aasta jõulude ajal või anti see lapse püsivaks tagasipöördumiseks Rumeeniasse. Jugendamt Heilbronni (Heilbronni linna noorsooamet) ega erieestkostjat sellest äraviimisest eelnevalt ei teavitatud.

15 Pärast seda, kui erieestkostja esitas lapse äraviimise tõttu mõlema vanema suhtes kuriteokaebuse, algatas Amtsgericht Heilbronn (Heilbronni esimese astme kohus) ZW suhtes kriminaalmenetluse seoses ühiselt toime pandud alaealise hõivamise süüteoga karistusseadustiku § 25 lõike 2 ja § 235 lõike 2 punkti 2 tähenduses.

16 Nimetatud kohtul on tekkinud küsimus, kas karistusseadustiku § 235 on liidu õigusega kooskõlas. Nimelt võib selle sätte kohaldamine ühelt poolt tähendada liidu kodanike liikumisvabaduse põhjendamatut piirangut. Teiselt poolt koheldakse selle sätte alusel Saksa kodanikke erinevalt võrreldes teiste liikmesriikide kodanikega, kuna viimaseid koheldakse samamoodi nagu kolmandate riikide kodanikke. Karistusseadustiku § 235 lõike 2 punktis 2 sisalduv lapse rahvusvahelise hõivamise karistatus on laiem kui lapse Saksamaa territooriumil hõivamise puhul, mis on ette nähtud selle seadustiku § 235 lõike 1 punktis 1, ja sellel võib olla negatiivsem mõju liidu kodanikele, kes on muu liikmesriigi kui Saksamaa Liitvabariigi kodanikud.

17 Lõpuks küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas karistusseadustiku § 235 vastuolu korral liidu õigusega peab ta põhikohtuasjas jätma selle sätte liidu õiguse esimuse tõttu kohaldamata.

18 Neil asjaoludel otsustas eelotsusetaotluse esitanud kohus menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [liidu] esmast ja/või teisest õigust, eelkõige [direktiivi 2004/38], tuleb – võttes arvesse liidu kodanike ulatuslikku õigust liikmesriikide territooriumil vabalt liikuda ja elada – tõlgendada nii, et see hõlmab ka liikmesriigi karistusõiguse sätteid?

2. Kui vastus sellele küsimusele on jaatav: kas [liidu] esmase ja/või teisese õiguse tõlgendamisega on vastuolus liikmesriigi sellise karistusõiguse sätte kohaldamine, mille alusel mõistetakse karistus isikule, kes ei luba välismaal olevat last tema erieestkostja juurde, kui kõnealuses sättes ei eristata, kas tegemist on Euroopa Liidu [liikmes]riigi või kolmanda riigiga?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Vastuvõetavus

19 Saksamaa valitsus väidab, et eelotsuse küsimused on vastuvõetamatud, kuna need ei ole põhikohtuasja lahendamiseks asjakohased. Selle valitsuse sõnul ei ole põhikohtuasjas ainsale süüdistatavale ZW-le etteheidetavatel tegudel mingit seost talle antud vaba liikumise õiguse kasutamisega, kuna ZW ei ole lahkunud ega isegi soovinud Saksamaa territooriumilt lahkuda. Kuna eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahtlused selle kohta, kas karistusseadustiku § 235 on liidu õigusega kooskõlas, põhinevad faktilistel asjaoludel, mis eeldavad ZW teise liikmesriiki suundumist, põhinevad need hüpoteetilistel kaalutlustel, mis ei ole põhikohtuasjaga seotud.

20 Tuleb märkida, et väljakujunenud kohtupraktika järgi on ELTL artiklis 267 sätestatud menetlus Euroopa Kohtu ja liikmesriigi kohtute koostöö vahend, mille abil annab Euroopa Kohus liikmesriigi kohtutele juhtnööre liidu õiguse tõlgendamisel, mida viimased vajavad nende menetluses oleva vaidluse lahendamiseks (6. septembri 2016. aasta kohtuotsus Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, punkt 18 ja seal viidatud kohtupraktika).

21 Nimetatud koostöö raames on vaid selle liikmesriigi kohtu pädevuses, kes asja menetleb ja kes vastutab tehtava lahendi eest, hinnata kohtuasja eripärasid, arvestades seda, kas eelotsus on kohtuotsuse tegemiseks vajalik ja kas Euroopa Kohtule esitatud küsimused on asjakohased. Seega, kui esitatud

küsimused puudutavad liidu õiguse tõlgendamist, on Euroopa Kohus üldjuhul kohustatud otsuse tegema (6. septembri 2016. aasta kohtuotsus Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, punkt 19 ja seal viidatud kohtupraktika).

22 Sellest järeldub, et eeldatakse, et liidu õiguse tõlgendamise küsimused, mis liikmesriigi kohus on esitanud õiguslikus ja faktilises raamistikus, mille ta on määratlenud omal vastutusel ja mille paikapidavust Euroopa Kohus ei pea kontrollima, on asjakohased. Euroopa Kohus võib jätta liikmesriigi kohtu esitatud taotluse läbi vaatamata üksnes juhul, kui on ilmselge, et taotletaval liidu õiguse tõlgendusel ei ole mingit seost põhikohtuasja asjaolude või esemega, kui probleem on hüpoteetiline, või ka siis, kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimustele (6. septembri 2016. aasta kohtuotsus Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, punkt 20 ja seal viidatud kohtupraktika).

23 Käesolevas asjas tuleb esiteks märkida, et niisugune liidu kodanik nagu ZW, kellel on ühe liikmesriigi kodakondsus ja kes liikus teise liikmesriiki, kasutas oma liikumisvabadust, mistõttu kuulub tema olukord liidu õiguse kohaldamisalasse (vt selle kohta 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus Martens, C-359/13, EU:C:2015:118, punkt 22, ning 13. novembri 2018. aasta kohtuotsus Raugevicius, C-247/17, EU:C:2018:898, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).

24 Teiseks nähtub eelotsusetaotluse esitanud kohtu andmetest üheselt, et karistusseadustiku § 235 lõike 2 punkt 2, mille kooskõlas liidu õigusega see kohus kahtleb, on seaduslik alus kriminaalmenetlusele, mis algatati põhikohtuasjas ZW kui oma lapse rahvusvahelise hõivamise süüteo kaastäideviija suhtes. Nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 16, selgitas eelotsusetaotluse esitanud kohus põhjalikult, miks ta peab eelotsuse küsimustele vastamist vajalikuks põhikohtuasjas otsuse tegemiseks.

25 Neil asjaoludel ei ole ilmselge, et liidu õiguse taotletud tõlgendus ei ole mingil viisil seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega. Järelikult on eelotsusetaotlus vastuvõetav.

Sisulised küsimused

26 Oma eelotsuse küsimustega, mida tuleb käsitleda koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas liidu õigust tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus kohaldada liikmesriigi õigusnormi, milles on ette nähtud, et kui lapsevanem ei luba teises liikmesriigis viibivat last talle määratud erieestkostja juurde, on tegemist kriminaalkorras karistatava teoga ka juhul, kui see ei leia aset vägivalda kasutades, tõsise kahjuga ähvardades või kavalusega, samas siis, kui laps asub esimesena nimetatud liikmesriigi territooriumil, karistatakse samasuguse teo eest ainult juhul, kui see leiab aset vägivalda kasutades, tõsise kahjuga ähvardades või kavalusega.

Sissejuhatavad märkused

27 Kuivõrd eelotsusetaotluse esitanud kohtul on tekkinud küsimus, kas riigisisene karistusõiguse norm on liidu õigusega kooskõlas, tuleb meenutada, et kuigi põhimõtteliselt kuuluvad karistusõiguse ja kriminaalmenetluse normid liikmesriikide pädevusse, tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et liidu õigus kehtestab sellele pädevusele piire. Sellised riigisisesed karistusõiguse normid ei tohi nimelt diskrimineerida isikuid, kellele liidu õigus annab õiguse võrdsele kohtlemisele, ega piirata liidu õigusega tagatud põhivabadusi (vt selle kohta 2. veebruari 1989. aasta kohtuotsus Cowan, 186/87, EU:C:1989:47, punkt 19, ja 26. veebruari 2019. aasta kohtuotsus Rimšēvičs ja EKP *vs.* Läti, C-202/18 ja C-238/18, EU:C:2019:139, punkt 57). Kui selline õigusnorm on vastuolus võrdse kohtlemise põhimõtte või liidu õigusega tagatud põhivabadusega, tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul, kes peab oma pädevuse piires liidu õigusnorme kohaldama ja andma neile täieliku õigusmõju, jätta see kohaldamata (vt selle kohta 28. aprilli 2011. aasta kohtuotsus El Dridi, C-61/11 PPU, EU:C:2011:268, punkt 61 ja seal viidatud kohtupraktika).

28 Ühtlasi, kuivõrd eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma küsimustega teada, kuidas tuleb tõlgendada liidu õigust, pidamata silmas konkreetset sätet, tuleb märkida, et kooskõlas Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikaga ei näe ELTL artikkel 21 ette üksnes õigust vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil, vaid ka igasuguse kodakondsusel põhineva diskrimineerimise keeldu (vt selle kohta 8. juuni 2017. aasta kohtuotsus Freitag, C-541/15, EU:C:2017:432, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika).

29 Järelikult tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimusi analüüsida üksnes sellest sättest lähtudes.

Liidu kodanike vaba liikumise piirangu esinemine

30 Tuleb meelde tuletada, et liikmesriigi õigusnorm, mis seab ühe liikmesriigi teatavad kodanikud ebasoodsamasse olukorda pelgalt seetõttu, et nad on kasutanud oma vabadust liikuda ja elada teises liikmesriigis, piirab igale liidu kodanikule ELTL artikli 21 lõikega 1 tagatud vabadusi (vt selle kohta 14. oktoobri 2008. aasta kohtuotsus Grunkin ja Paul, C-353/06, EU:C:2008:559, punkt 21; 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus Martens, C-359/13, EU:C:2015:118, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 8. juuni 2017. aasta kohtuotsus Freitag, C-541/15, EU:C:2017:432, punkt 35).

31 Käesoleval juhul on karistusseadustiku § 235 lõike 1 punktis 1 ette nähtud, et kuni viieaastase vangistuse või rahalise karistusega karistatakse isikut, kes on vägivallaga, tõsise kahjuga ähvardades või kavalusega noorema kui 18-aastase isiku ära viinud tema vanemate, ühe vanema, eestkostja või erieestkostja juurest või ei luba last nende juurde, ja selle paragrahvi lõike 2 punkti 2 järgi mõistetakse sama karistus isikule, kes ei luba last tema vanemate, ühe vanema, eestkostja või erieestkostja juurde pärast lapse välisriiki viimist või pärast seda, kui laps on nimetatud riiki siirdunud.

32 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu selgituste kohaselt tuleneb eelkõige karistusseadustiku §-st 235, et ainuüksi sellise teo eest, kui lapsevanem ei luba oma last viimase elukoha määramise õigust omava erieestkostja juurde, karistatakse kriminaalkorras selle paragrahvi lõike 2 punkti 2 alusel samamoodi nii siis, kui vanem hoiab last teises liikmesriigis, kui ka siis, kui ta hoiab last kolmandas riigis, ilma et tegemist oleks vägivallaga, tõsise kahjuga ähvardamisega või kavalusega. Seevastu juhul, kui last hoitakse Saksamaa territooriumil, karistatakse selle artikli lõike 1 punkti 1 alusel vanemat kriminaalkorras selle eest, et ta ei luba last viimase erieestkostja juurde, ainult siis, kui tegemist on vägivallaga, tõsise kahjuga ähvardamisega või kavalusega.

33 Karistusseadustiku § 235 teeb seega vahet selle järgi, kas vanem hoiab last Saksamaa territooriumil või väljaspool seda, sealhulgas liidu mõnes teises liikmesriigis. See vahetegemine põhineb üksnes asjaolul, et laps viidi Saksamaa territooriumilt liidu teise liikmesriiki.

34 Kuivõrd karistusseadustiku § 235 lõike 2 punktis 2 sisalduv spetsiifiline karistus puudutab olukorda, kus last hoitakse muus liikmesriigis kui Saksamaa Liitvabariigis, mõjutab see tegelikult peamiselt neid liidu kodanikke, kellel on teise liikmesriigi kodakondsus ja kes on kasutanud oma õigust vabalt liikuda ja elada Saksamaal. Nimelt võivad need kodanikud tõenäolisemalt kui Saksa kodanikud viia või saata oma lapse teise liikmesriiki või hoida last selles teises liikmesriigis, kusjuures eelkõige võib teise liikmesriigi puhul tegemist olla isiku päritoluriigiga, muu hulgas tagasipöördumisel sellesse riiki.

35 Eeltoodust nähtub, nagu märkis sisuliselt kohtujurist oma ettepaneku punktis 27, et karistusseadustiku § 235 lõike 2 punktis 2 on ette nähtud erinev kohtlemine, mis võib mõjutada või isegi piirata liidu kodanike liikumisvabadust ELTL artikli 21 tähenduses.

Piirangu põhjendatus

36 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt võib liidu kodanike vaba liikumise piirang, mis – nagu põhikohtuasjas – ei sõltu asjaomaste isikute kodakondsusest, olla põhjendatud, kui see rajaneb üldisest huvist lähtuvatel objektiivsetel kaalutlustel ja on riigisiseses õiguses õiguspäraselt taotletava eesmärgiga proportsionaalne. Meede on proportsionaalne, kui see on taotletava eesmärgi saavutamiseks sobiv ega ületa selle saavutamiseks vajalikku (5. juuni 2018. aasta kohtuotsus Coman jt, C-673/16, EU:C:2018:385, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus A (abi puudega inimesele), C-679/16, EU:C:2018:601, punkt 67).

37 Käesoleval juhul märkis Saksamaa valitsus Euroopa Kohtule esitatud kirjalikes seisukohtades, et karistusseadustiku § 235 lõike 2 punktis 2 sisalduva spetsiifilise karistuse eesmärk on kaitsta hooldusõigust ja lapse õigusi ning hoida ära lapse rahvusvahelist hõivamist ja selle vastu võidelda, võttes arvesse praktikas tekkivaid raskusi välismaal, sealhulgas teises liikmesriigis viibiva lapse tagasitoomisel.

38 Täpsemalt nähtub karistusseadustiku seletuskirjast § 235 kohta, millele Saksamaa valitsus viitab, et selline karistus viidi sisse tulenevalt raskustest, mis tekivad teises liikmesriigis lapse hooldusõigust puudutava Saksa kohtuotsuse täitmisel, samuti tulenevalt lapse rahvusvahelise hõivamise süüteo raskusest, seda eelkõige juhul, kui laps viidi riiki, milles valitseb teistsugune kultuuriruum (*Staat eines anderen Kulturkreises*), ja tema kohest tagasitoomist ei ole võimalik saavutada.

39 Seega tuleb asuda seisukohale, et need põhjused on lahutamatult seotud lapse ja tema põhiõiguste kaitsega.

40 Kuid Euroopa Kohtu praktika järgi on lapse kaitse õiguspärane huvi, mis võib põhimõtteliselt põhjendada EL toimimise lepingus tagatud põhivabaduse piiramist (vt selle kohta 14. veebruari 2008. aasta kohtuotsus Dynamic Medien, C-244/06, EU:C:2008:85, punkt 42). Sama kehtib lapse selliste põhiõiguste kohta, mis on toodud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 24.

41 Saksamaa valitsuse esitatud põhjendused on seega üldisest huvist lähtuvad objektiivsed kaalutlused käesoleva kohtuotsuse punktis 36 viidatud kohtupraktika tähenduses.

42 Samuti tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et ei ole tingimata vajalik, et liikmesriigi poolt lapse õiguste kaitseks võetud meetmed vastaksid kõigi liikmesriikide käsitusele asjaomase õiguse kaitsetasemest ja -korrast. Kuna see käsitus võib liikmesriigiti vastavalt kõlbelistele ja kultuurilistele kaalutlustele erineda, tuleb tunnustada liikmesriikide teatava kaalutlusruumi olemasolu. Ehkki vastab tõele, et juhul, kui vastavat valdkonda ei ole liidu tasandil ühtlustatud, saavad liikmesriigid kaaluda, mis tasemel nad soovivad asjaomast kaitset tagada, kuid seda kaalutluspädevust tuleb teostada liidu õigusest tulenevaid kohustusi ja eelkõige käesoleva kohtuotsuse punktis 36 nimetatud nõudeid järgides (vt selle kohta 14. veebruari 2008. aasta kohtuotsus Dynamic Medien, C-244/06, EU:C:2008:85, punktid 44–46).

43 Sellisel juhul on kriminaalkorras karistamine rahvusvahelise lapseröövi puhul, mis võib olla toime pandud ka tema vanema poolt, eelkõige oma pärssivast mõjust tulenevalt põhimõtteliselt sobiv, et kaitsta lapsi sellise röövi eest ja tagada nende õigused. Sellist karistust ette nägeva normi kohaldamine aitab pealegi võidelda laste huvides sellise rööviga.

44 Selline kriminaalkorras karistamine ei tohi siiski ületada seda, mis on järgitava õiguspärase eesmärgi saavutamiseks vajalik.

45 Seda peab veel kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus, kuid nähtavasti lähtub Saksamaa seadusandja sellest, et lapse ja tema õiguste kaitse hõivamise ohu korral ei ole nõutav, et lapseröövi tema vanema poolt peaks põhimõtteliselt ja igal juhul olema kriminaalkorras karistatav. Nimelt on lapse rahvusvaheline hõivamine tema vanema poolt kriminaalkorras karistatav karistusseadustiku

§ 235 lõike 2 punkti 2 järgi, kuid teisiti on see siis, kui on tegemist lapseröövіga tema vanema poolt ja last hoitakse Saksamaa territooriumil, sest selline tegu on kriminaalkorras karistatav karistusseadustiku § 235 lõike 1 punkti 1 järgi ainult siis, kui tegemist on vägivallaga, tõsise kahjuga ähvardamisega või kavalusega.

46 Euroopa Kohtu käsutuses oleva toimiku materjalidest nähtub tõepoolest, et karistusseadustiku § 235 lõike 2 punktis 2 ette nähtud spetsiifiline karistus ja selle sättega kehtestatud lapse kaitse tugevdatud tase põhinevad kaalutlusel, et lapse äraviimisel Saksamaa territooriumilt tekivad praktilised raskused nii lapse Saksamaale ja hooldusõigust omava isiku juurde tagasitoomisel kui ka Saksa kohtute otsuste tunnustamisel.

47 Siiski tuleb asuda seisukohale, et kriminaalkorras karistamine, mille puhul piisab kriminaalkaristuse mõistmiseks, et üks vanem või mõlemad vanemad ei luba teises liikmesriigis hoitavat last teise vanema, eestkostja või erieestkostja juurde, ilma et tegemist oleks vägivallaga, tõsise kahjuga ähvardamisega või kavalusega, läheb kaugemale sellest, mis on vajalik taotletava eesmärgi saavutamiseks, kui samasuguses kontekstis karistatakse lapse hoidmise eest asjaomase liikmesriigi territooriumil ainult siis, kui tegemist on vägivallaga, tõsise kahjuga ähvardamisega või kavalusega.

48 Argumendid, mis põhinevad sisuliselt eeldusel, et teises liikmesriigis on võimatu või ülemäära raske saavutada lapse hooldusõigust käsitleva kohtuotsuse tunnustamist ja rahvusvahelise lapseröövi korral tema viivitamatut tagasitoomist, viivad selleni, et liikmesriike samastatakse kolmandate riikidega ja see oleks vastuolus määruse nr 2201/2003 normide ja mõttega.

49 Nagu nähtub nimetatud määruse põhjendustest 2 ja 21, põhineb see määrus kohtuotsuste vastastikuse tunnustamise põhimõttel, mis on tõelise õigusruumi loomise nurgakivi, ja vastastikuse usalduse põhimõttel. Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale on selle põhimõtte kohaselt iga liikmesriik kohustatud – välja arvatud juhul, kui esineb erandlikke asjaolusid – eeldama, et kõik ülejäänud liikmesriigid järgivad liidu õigust ja eriti liidu õiguses tunnustatud põhiõigusi (vt selle kohta 18. detsembri 2014. aasta arvamus 2/13, EU:C:2014:2454, punkt 191, ja 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 36).

50 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimustele vastata, et ELTL artiklit 21 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus kohaldada liikmesriigi õigusnormi, milles on ette nähtud, et kui lapsevanem ei luba teises liikmesriigis viibivat last talle määratud erieestkostja juurde, on tegemist kriminaalkorras karistatava teoga ka juhul, kui see ei leia aset vägivalda kasutades, tõsise kahjuga ähvardades või kavalusega, samas siis, kui laps asub esimesena nimetatud liikmesriigi territooriumil, karistatakse samasuguse teo eest ainult juhul, kui see leiab aset vägivalda kasutades, tõsise kahjuga ähvardades või kavalusega.

Kohtukulud

51 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

ELTL artiklit 21 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus kohaldada liikmesriigi õigusnormi, milles on ette nähtud, et kui lapsevanem ei luba teises liikmesriigis viibivat last talle määratud erieestkostja juurde, on tegemist kriminaalkorras karistatava teoga ka juhul, kui see ei leia aset

vägivalda kasutades, tõsise kahjuga ähvardades või kavalusega, samas siis, kui laps asub esimesena nimetatud liikmesriigi territooriumil, karistatakse samasuguse teo eest ainult juhul, kui see leiab aset vägivalda kasutades, tõsise kahjuga ähvardades või kavalusega.

Allkirjad